

νὰ τὴν ὀνομάσωμεν; Ἀριθμητικόν. (Τὰ αὐτὰ καὶ διὰ τὴν λέξιν «ἔν»); Πόσοι (πόσα); κτλ.

Συμπέρασμα. Ὁ προσδιορισμὸς δύναται πρὸς τούτοις νὰ ἐκφερῇται καὶ δι' ἀριθμητικῶν καὶ τότε ἀποδίδεται εἰς τὸ ἐρώτημα: πόσοι κτλ.

Οὕτως ἐξετάζονται περίπου καὶ οἱ μετοχικοὶ καὶ ἐμπρόθετοι προσδιορισμοὶ καὶ εἴτα ἔπεται

Ἀσκησις.

(Κατὰ τὸν Dr Fr. Nadler)

Ἐν Μεγάλῳ Ρεύματι.

Γ. ΚΑΡΑΤΖΑΣ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΦΩΤΙΚΗΣ

Ἐν ταῖς παρατηρήσεσιν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν χρονολογικῶν καταλόγων τοῦ μητροπολίτου κ. Ἀνθίμου Ἀλεξούδη ταῖς δημοσιευθείσαις τελευταίως εἰς τὴν «Ἐπιθεώρησιν Νεολόγου» ὁ κ. Ν. Γ. Μυστακίδης γράφει ὅτι, ἡ Φωτική, ἣν ἡμεῖς ἐθέσαμεν εὐρόντες εἰς τὸ Λιμὸνι τῆς Παραμυθίας, ἄλλοι δ' ἀρχαιότεροι εἰς Βελλᾶν, κεῖται εἰς Γραιτσούνισταν, τὴν καὶ Κρετζούνιστὰ καὶ Γκριτσούνιστὰ γραφομένην, προσεπάγεται δὲ πρὸς ἀπόδειξιν τούτου τὰ ἐξῆς: «διότι, λέγει, εἰς Γραιτσούνισταν οὐ μόνον ἐρείπια Πελασγικὰ καὶ Βυζαντινὰ σώζονται, ἀλλὰ καὶ ναὸς ἐν συνοικίᾳ Ἀμυγδαλίᾳ, ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου, Ἐπισκοπὴ μέχρι σήμερον λεγόμενος φέρεται δ' ὅτι πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων Κύριλλος τις ἐπίσκοπος ἀνεκαίνισεν αὐτόν» καὶ ἐξακολουθῶν ἀναφέρει παρακατιῶν ὅτι ἡ Φωτικὴ ἢ Φωτικὴ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἔκειτο εἰς Γραιτσούνισταν, ἔνθα ἐρείπια Σειστρουνίου κτλ., ὑπῆγοντο δὲ εἰς αὐτὴν καὶ τινα χωρία, τὰ ὅποια σήμερον ὑπάρχοντα εἰς τὴν τῆς Παραμυθίας ἐπισκοπὴν. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Φωτικῆς ἢ Φωτικῆς, ἡ ἐπισκοπικὴ ἔδρα μετηνέχθη αὐτόθι πρὸ τῆς μεταθέσεως αὐτῆς εἰς Βελλᾶν, ὥστε ἐπὶ αἰῶνας ὑπῆρχεν εἰς Γραιτσούνισταν· ἐκεῖθεν δὲ μετετέθη εἰς τὴν μονὴν Βελλᾶς ὑπὸ τινος ἐπισκόπου Ἀβελ, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα Βελλᾶς ἢ Βελλᾶς κατὰ τινα ἐγγώριον παράδοσιν. Ἀπὸ Γραιτσούνιστης ἢ ἐπισκοπῆς Φωτικῆς ἢ Φωτικῆς μετηνέχθη εἰς Βελλᾶν πέραν τῶν Δαλιανῶν, ἧς ὁ καθεδρικός ναὸς... κτλ.»

Ἡ γνώμη ὅτι ἡ Φωτικὴ ἔκειτο εἰς Γριντσούνισταν, ἐξηνέχθη τὸ πρῶτον, ἂν μὴ ἀπατώμεθα, ὑπὸ τοῦ Ι. Λαμπρίδου κατὰ τὸ 1888³ εἰς τὰ Ἡπειρωτικὰ Μελετήματά του², ἔνθα πάντα σχεδὸν τ' ἀνωτέρω τοῦ κ. Ν. Γ. Μυστακίδου ἀναφέρονται ἁπλῶς μὲν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τόσο κατηγορηματικῶς, ὅσον πρὸς τῷ δευτέρῳ, καθότι ἡ μαρτυρία τοῦ Προκοπίου ἐμβάλλει εἰς ἀμφιβολίας τὸν Ι. Λαμπρίδην, ὡς ἂν δ' ἔλειπεν

αὕτη, λέγει οὗτος, ἀδιστάκτως ἕκστος θὰ παρεδέχετο μὲχρι νεωτέρων παρατηρήσεων διὰ τῆς ἀξίνης ὅτι ἡ Φωτικὴ εἰς Γκριτσούνισταν ἔκειτο καὶ συμπεραίνει ἢ ὅτι ἡ Φωτικὴ ἔκειτο εἰς Γκριτσούνισταν, ὅπερ πιθανώτερον, ἢ ὅτι μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Φωτικῆς μετηνέχθη ἡ πνευματικὴ τῶν περιοίκων ἔδρα αὐτόθι πρὶν ἢ εἰς τὴν Βελλᾶν μετατεθῇ, ὡς κορωνίδα διὰ τῶν συμπερασμάτων του καὶ σκέψεων τούτων ἐπιφέρει τὴν ἐξῆς ἐρώτησιν: «Ποῦ ἀλλάχου τῆς Παλαιᾶς Ἡπείρου ἔκειτο ἡ ἀρχαία ἐκείνη τῆς Φωτικῆς ἐπισκοπὴ πρὸ τῆς εἰτελάσεως τῶν Οὐνῶν καὶ Σλάβων;»

Πάντες οἱ γράψαντες πρὸ τοῦ Λαμπρίδου ἐδέχοντο τὴν Φωτικὴν εἰς τὴν Βελλᾶν (δὲν γνωρίζω πότε ὁ κ. Α. Πετρίδης ἔγραψεν ὅτι ἡ Φωτικὴ εἶναι ἡ Παραμυθία μετὰ τὰς ἐρεῦνας μου καὶ δημοσιεύσεις, ἢ πρότερον), ἐδικαιολογοῦν δὲ τὴν τοιαύτην παραδοχὴν στηριζόμενοι εἰς τοὺς ἐπισκοπικούς καταλόγους, εἰς ἕνα τῶν ὁποίων³ ἀναφέρεται ὅτι Φωτικὴ ἢ νῦν Βελλᾶ ἔστι καὶ εἰς ἕτερον⁴ «Φωτικὴ ἢ νῦν Βελλᾶ». Μόνον ὁ Ἀλ. Πάλλης θελήσας νὰ τοποθετήσῃ τὴν Εὐροίαν εἰς Βελλᾶν, ἠρνήθη τὴν θέσιν τῆς Φωτικῆς αὐτόθι ἐνεκα τοπογραφικῶν λόγων, στηριζόμενων εἰς τὰ περὶ Εὐροίας καὶ Φωτικῆς γεγραμμένα ὑπὸ τοῦ Προκοπίου⁵. Σύμφωνας πρὸς τοῦτον, βραχύτερον πολὺ, καὶ ὁ Λαμπρίδης⁶ ἠθέλησε ν' ἀποδείξῃ τὴν μὴ ὑπαρξίν τῆς Φωτικῆς εἰς Βελλᾶν, διὰ τῶν σωζομένων ἐρείπιων τῶν οἰκοδομῶν, ἀτινά εἰσι λίαν μεταγενέστερα τῆς Φωτικῆς, ἀλλ' εἰς ἄλλην ὑπέπεσε πλάνην οὗτος, τιθεὶς τὴν Φωτικὴν εἰς Γκριτσούνισταν, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, οὐχὶ ὡς βέβαιον θεωρῶν τοῦτο, ἀλλὰ διότι δὲν εἶχε ποῦ ἀλλάχου τῆς Παλαιᾶς Ἡπείρου νὰ τὴν θέσῃ, καί, ἕως οὗ νεώτεροι ἐρευνᾶν διὰ τῆς ἀξίνης διασφηνίσωσι τὸ ζήτημα, ἐθεώρησεν ὡς πιθανώτεραν τὴν ἣν ἐξέφερε γνώμην του.

Βεβαίως ἀρχαιολογικὰ καὶ τοπογραφικὰ ζητήματα μόνον διὰ τῆς ἀξίνης ἐν ἀνασκαφαῖς διαλευκαίνονται ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον, ἀνακάλυψις δὲ διὰ τῆς ἀξίνης κυρίως ἀπέδειξε τελευταῖον (ἐν ἔτει 1891) μετὰ τὰ γραφέντα ὑπὸ τοῦ κ. Λαμπρίδου, ὅτι ἡ Φωτικὴ μῆτε ἐν Βελλᾷ κεῖται, μῆτε εἰς Γκριτσούνισταν, ἀλλ' εἰς τὸ Λιμὸνι τῆς Παραμυθίας. Τὴν ὑπ' ἡμῶν τὸ πρῶτον εὐρεθείσαν εἰς τὴν θέσιν ταύτην ἐπιγραφὴν, ἐδημοσιεύσαμεν μὲν μετὰ σημειώσεων ἐν τῷ «Νεολόγῳ»⁷, ἀλλὰ καὶ βραχύτερον, συμπληρωθείσαν ὑπὸ τῶν Γάλλων ἀρχαιολόγων Charle, Berard καὶ Ernest Legrand κατεχωρήσαμεν εἰς τὸ ἐν Κων) πόλει ἐκδιδόμενον περιοδικὸν «Κήρυξ»⁸ ἔνθα

3) Γ. Χ. Χασιώτου περὶ Δωδώνης Μέρ. Α. § 17. σελ. 96.

5) Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων ὑπὸ Πάλλη καὶ Ποτλῇ, Τόμ. Ε'. Ἀθήναι 1855. σελ. 496.

5) Ἀλεξίου Πάλλη ἱατροῦ. Μελέται ἐπὶ τῆς ἱστορίας καὶ ἀρχαίας γεωγραφίας τῆς Ἡπείρου σελ. 18 τῆς παρ' ἡμῶν ἐκδόσεως.

6) Ἡπειρ. μελετήματα Τεῦχ. Γ' σελ. 61. καὶ 62.

7) Ἀριθ. 6444 Ἰανουαρίου 11.—1891.

8) Τόμ. Γ'. ἀριθ. 9ος κατὰ Μάϊον 1892.

1) Ἔτος Τρίτον ἀριθ. 33.

2) Τεῦχος Γ'. σελ. 61 καὶ 62.

καὶ ἀποδείξαμεν ὅτι ἡ ἐπίσκοπὴ Φωτικὴ δὲν ἀντικατέστη ποτὲ ὑπὸ τῆς Βελλᾶς, καὶ τὰνάκαλιν κατὰ συνέπειαν, ἀφοῦ εἰς κατὰλογον μεταγενέστερον Λέοντος τοῦ Σοφοῦ φαίνεται ὅτι συνυπάρχουσιν αἱ δύο αὐταὶ ἐπισκοπαὶ καὶ ἡ ἀναφαινομένη αὐτότε κατὰ πρῶτον Βελλὰ ἔχει τὴν ἐβδόμην τάξιν καὶ οὐχὶ τὴν τῆς Φωτικῆς ἑκτὴν, ἥτις διατηρεῖται παντοῦ ἡ αὐτή. Διὰ τῆς ἐπιγραφῆς λοιπόν, ἐν ᾗ ἀναφέρεται τὸ ὄνομα τῶν κατοίκων τῆς Φωτικῆς καὶ τῆς περιγραφῆς τοῦ Προκοπίου, καὶ τῶν ἐπισκοπικῶν καταλόγων, (ὡς διεξοδικῶς ἀνεφέραμεν καὶ ἐν τῇ Μελέτῃ ἡμῶν «ἡ Φωτικὴ ἐν Παραμυθίᾳ», ἥτις ἀνεγνώσθη ἐν τῇ τακτικῇ συνεδρίᾳ τοῦ ἐν Κων)πόλει Ἑλλήν. Φιλολ. Συλλόγου τῇ 13ῃ περελθόντος μηνός), δι' ὧν δηλονότι τῶν σπουδαιοτέρων καὶ θετικωτέρων ἀποδείξεων, ἐγένετο γνωστὸν ὅτι ἡ Φωτικὴ ἔκειτο εἰς τὴν θέσιν τῆς Παραμυθίας *Λιμπόρι* καὶ οὐχὶ εἰς Βελλᾶν, πολλῷ δὲ μάλλον εἰς Γραιτοσινίσταν, ἐνθα δὲν ὑπάρχει τὸ ἀκ. στήριχθῇ, ἔστω καὶ κατὰ προσέγγισιν ἡ τοιαύτη γνώμη, καθότι βεβαίως δὲν εἶνε λόγοι ἀποδείξεως οἱ ὑπὸ τοῦ Λαμπρίδου καὶ κ. Ν. Γ. Μυστακίδου ἀναφερόμενοι. Διότι «εἰς Γραιτοσινίσταν οὐ μόνον ἐρείπια Πελασγικὰ καὶ Βυζαντινὰ σώζονται, ἀλλὰ καὶ ναὸς ἐν τῇ συνοικίᾳ Ἀμυγδαλίᾳ, ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου. Ἐπίσκοπὴ μέχρι σήμερον λεγόμενος», δὲν ἔπεται ἐκ τούτου ὅτι, ταῦτα ἀνήκον εἰς τὴν Φωτικὴν ἐρείπια τοιαῦτα πανταχοῦ τῆς Ἡπείρου σώζονται, δέον ἄρα νὰ τὰ θεωρήσωμεν ὡς τῆς Φωτικῆς, μάλιστα ἂν εὐρωμεν περ' αὐτὰ καὶ νῶν, Ἐπίσκοπὴν μέχρι σήμερον λεγόμενον; Ἡ Παλαιὰ Ἡπειρος ἦν πυκνῶς κατοικημένη, ἐβδόμηκοντα δὲ πόλεις αὐτῆς κατεστράφησαν ὑπὸ τοῦ Παύλου Αἰμιλίου καὶ τότε ἄλλαι ἐπελεύσεις βραδύτερον ἄλλεπᾶλληλοι εἰς πολλῶν πολεων τὸν ἐξφάνισμὸν συνέτεινον· δὲν δυνάμεθ λοιπὸν νὰ ἐπιζητήσωμεν εἰς Γραιτοσινίσταν καὶ εἰς Βελλᾶν ἄλλας πόλεις ἀπὸ τὰς οὕτω καταστραφείσας. Ἀπέναντι δ' ὠρισμένων ἀποδείξεων δύνανται νὰ ἐμφιλοχωρήσωσιν ὑποθέσεις καὶ ἀβεβαιότητες καὶ υποστηρίγματα ἀνευ βάσεων καὶ σαθρὰ, ἂν μὴ τι ἄλλο;

Ἄλλ' ὁ κ. Μυστακίδης καὶ εἰς ἕτερόν τι μέρος, ὅπερ ἐμνημονεύσαμεν ἤδη ἀνωτέρω, ἀκχάλητος φαίνεται· «ἡ Φωτικὴ ἢ Φωτίκη κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, λέγει, ἔκειτο εἰς Γραιτοσινίσταν, ἐνθα ἐρείπια Σειστρουνίου κτλ.» Ποῦ τὰ Σειστρουνίου ἐρείπια εἰσι; βεβαίως κατ' αὐτὸν εἰς Γραιτοσινίστον, ἀλλ' ὅμως δὲν καίνται ἐνταῦθα, διότι τότε τί ἀπογίνεται ἡ Φωτικὴ του; ἄλλως τε εἶναι γνωστότατον ὅτι τὰ ἐρείπια τοῦ Σειστρουνίου, ὅπερ ἀνήκεν εἰς τὸ τμήμα Τσαρκοβίστης καὶ οὐχὶ Κουρέντων, ὅπου ἀνήκει ἡ Γραιτοσινίστα, καίνται πολὺ μακρὰν, εἰς ἀπίστασιν μιᾶς ἡμέρας δρόμον περίπου εἰς τὸ *Στροῦρι* περὶ τὸ Ῥωμανὸν κατὰ τὰ Λακκοχώρια, πῶς δὲν ἐσυγχίσθη μετὰ τῆς Γραιτοσινίστης καὶ πῶς ἀναφέρονται ἐνταῦθα τὰ ἐρείπια ταῦτα μόνος ὁ κ. Ν. Γ. Μυστακίδης γνωρίζει, ὡς ἐπίσης καὶ ὁποῖόν τι προτιθέμε-

νος ν' ἀποδείξῃ σχετικὸν μὲ τὴν Φωτικὴν παρέθεσε τὴν φράσιν ταύτην.

Περὶ τῶν ἄλλων πληροφοριῶν, ἃς δίδει περὶ Φωτικῆς, Γραιτοσινίστας, Βελλᾶς καὶ Κονίτης δὲν ἐνδιαφερόμεθα ἐνταῦθα, καθότι δὲν ἔχουσι σχετικὸν πρὸς τὴν τοπογραφίαν τῆς Φωτικῆς. Τοῦτο μόνον παρατηροῦμεν, ὅτι ὁ κ. Μυστακίδης, ἀφθονίαν γνώσεων κεκτημένος, ὡς φαίνεται, καὶ πλείστα σπουδαῖα ἐκ παραδόσεων καὶ μελετῶν του γνωρίζων, ἠδύνατο μᾶλλον σαφῶς καὶ κατὰ τάξιν νὰ ἐκφέρῃ ταῦτα πάντα ἐν τε ταῖς Πρακτικῇσι ταύταις καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις, ἃς ἐξέδοτο διὰ τοῦ «Νεολόγου», καὶ οὐχὶ ἐπιτροχάδην καὶ δίκην ἐπεισοδίων· οὕτω θὰ καθίστατο ὡφελιμώτατος εἰς τὴν Ἡπειρωτικὴν ἱστορίαν, ἥτις τόσον σκοτεινὴ ἐστίν.

Ἐν Παραμυθίᾳ.

Θ. Α. ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΗΣ

ΥΠΟ ΤΗΝ ΕΥΦΥΛΛΟΝ ΔΡΥΝ

Ἔτεινε φαῖδρά τὸν ἀργυροῦν πόδα ἐπὶ τὸν ροδοστεφῇ αὐτῆς θρόνον ἀπὸ τῆς ἄκρας τοῦ ὄρους, οὐ. ὀπίσω ἡ μελάγχολος Νύξ ὑπεχώρει, ἡ χρυσὴ ἀνάσσα τῆς εὐδίας, ἡ φωτόπελος Νύμφη Ἡώς. Ὑπὸ τὴν αἴγλην τοῦ μειδάματος αὐτῆς ὁ οὐρανὸς ἐμειδία, καὶ κατήστραπτον τὰ γαλανά πελάγη αἱ καλλιλαμπεῖς ἀντανακλάσεις τοῦ ἀκτινένετος πέπλου τῆς. Βραδέως ἤρετο ἀντικρὺ ἡ ροδίνη ὁμίχλη ἀπὸ τῆς γλαφυρᾶς βοσπορίδος ἀκτῆς· καὶ ἠκυώμην ρεμβωδῶς ἀπὸ κισσοστεφῆς ἀγροτικῆς θυρίδος παρὰ τοὺς πρόποδας λόφου, μακρόθεν ἐκ δασῶν βρυθυσίων φθάνον, τὸ λιγυρόφθογον ἄσμα τοῦ κορυδαλοῦ, τοῦ ἀναμείλποντος φαίδρως τὸν φωταυγῇ αἰθέρα, ὃν ἐμελλε μετ' ὀλίγας στιγμὰς νὰ θωπεύσῃ διὰ τῶν ὑψιπύρων πτερύγων του.

Εἶχον ἄγρυπνος μένει ἐκεῖ καθ' ὅλην τὴν νύκτα, μετὰ δακρυσιμιοῦς ἡδονῆς θεωροῦσα τοὺς χρυσαδαμαντίνους ἀστέρας, καὶ ἐντροφῶσα θυμῆρης εἰς τὸ εὐκέλαιον ἄσμα τῶν νυκτιλάων πτηνῶν. Ὡ πόσον μισῶ τὴν γνωφώδη θωπεῖαν τοῦ μελανοπτέρου [Μορφέως, τὴν νάρκην τοῦ ὕπνου, ζοφερόν Μηδὲν παροδικῆς ἀνυπαξίας, ὅπερ μολὶς ὠχραὶ τινες καὶ δραπετίδες λάμπει οὐέρων φωτίζουσι! Καὶ ἤδη μολὶς αἱ πρῶται δροσώπτεραι αὔραι τῆς Ἡοῦς ἐρρίπισαν τὸ μέτωπόν μου, ἐξῆλθον σιγῇ ὅπως ἀναβῶ εἰς τὴν ἄκρην τοῦ λόφου, καὶ ἐκεῖθεν ἀπολαύσω τὸ μάγον κάλλος τοῦ λυκαυγοῦς.

Ὡ καλλιπλουτον θάλας, ὦ σφοῖγος ἀγλᾶν τῆς καλλιστάχους γῆς! πόρρω ἐγγὺς δρυμῶν ἀβάτων λούεται εἰς εὐδρῶσον νᾶμα ἡ χρυσοχίτων τοῦ θέρους θεᾶ· ἐρίθει καρπῶν ἡ μυριόφυλλος σεμνὴ ἑλαία, καὶ ὁ εὐδωρὸς βασιλεὺς τῶν μηνῶν κοσμεῖ δαφυλῶς τὸ κλῆμα διὰ καλλισταφύλων βοτρυῶν, γλαφυρῶς κρυπτομένων ὑπὸ τὰ φύλλα, δίκην ἀγνῆς παρθένου, ἥτις κρύπτει τὴν ροδίζουσαν ὄψιν ὑπὸ τοὺς ἀφρόεντας πέπλους τῆς αἰδοῦς τῆς, ὡς οἱ